

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	9
<i>Розділ 1. Американська філософія</i>	27
<i>Розділ 2. Дезінтеграція американської філософії</i>	48
<i>Розділ 3. Американська культура</i>	80
<i>Розділ 4. Дезінтеграціоністська культура</i>	96
<i>Розділ 5. Американська історія</i>	134
<i>Розділ 6. Дезінтеграція американської історії</i>	174
<i>Епілог</i>	201
<i>Подяки</i>	211
<i>Примітки</i>	213

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Присвячую батькам-засновникам, які створили найвелич-
нішу країну в історії світу; американцям, що боролися за
виконання взятих на себе зобов'язань; а також моїм дітям,
які успадкують дар Америки від усіх тих людей

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Вступ

Що об'єднує Америку?

У недавні роки це питання набуло нової гостроти й нагальності. Що далі, то сильніше американці ненавидять одне одного. Вони не хочуть мати нічого спільного між собою, не хочуть навіть жити в сусідстві. Ба більше: не мають бажання ділити одну країну. Червоні зони червонішають, сині синішають*. Згідно з опитуванням, проведеним у листопаді 2018 року на сайті Axios, 54 % республіканців вважають демократів злостивими, а 61 % демократів називають республіканців расистами, фанатиками й сексистами. Приблизно 1/5 частина і республіканців, і демократів вважає супротивну партію «злом»¹. Дослідження Центру П'ю від 2016 року показало схожі результати: 70 % демократів вважає республіканців «позбавленими відкритості думки», тоді як 52 % республіканців стверджують це про демократів. Те саме опитування виявило, що 58 % республіканців тримаються непохвальної думки про передвиборчу кампанію Демократичної партії, тоді як 55 % демократів аналогічно ставляться до Республіканської партії з її кампанією².

Інше опитування, проведене 2017 року Washington Post, показало, що 7 із 10 американців вважають поляризованість вітчизняної політики в наш час такою високою, якою вона була в період

* Тобто ті, мешканці яких голосують за республіканців, і ті, що голосують за демократів. — Прим. наук. ред.

війни у В'єтнамі, та вбачають у цьому тяжіння до «небезпечного занепаду»³. Опитування Американського інституту підприємництва з'ясувало, що половина американців не вірить у те, що інша партія бажає країні найкращого. Причина, ймовірно, в тому, що американці дедалі більше неправильно сприймають природу тих, хто голосує за супротивну політичну партію: і демократи, і республіканці різко переоцінюють, наприклад, секуляризм і радикалізм виборців Демократичної партії⁴. Ще одне дослідження (його провів сайт More in Common) оцінило в 55% частку республіканців і демократів, на думку яких більшість членів протилежної партії приписує їм крайні погляди (в реальності ця цифра становить 30%). Так, до прикладу, демократи вважають, ніби тільки половина республіканців визнає існування расизму в Америці (насправді ж таких серед членів Республіканської партії близько 80%). І навпаки: республіканці вважають, що лише половина демократів пишається тим, що вони американці (тоді як насправді таких також 80%)⁵.

Усе це справляє помітний вплив на реальне життя. Дослідження Центру П'ю показують: 79% американців думають, що в нас «дуже мало» або «мало» довіри між собою, і 64% визнають, що рівень взаємної довіри в американському суспільстві знижується⁶.

Середня позиція — з поглядів філософського й культурного характеру — ніяк не сформується.

В історичній перспективі така поляризація дивна. Питання, які розривали Америку навпіл у минулі століття, в наш час начебто остаточно розв'язані. Попри заперечення ліберальних медій, нинішній рівень расизму у США найнижчий за всю їхню історію. Економічне процвітання — до початку пандемії коронавірусу — було найвищим за всю історію.

Ми мали б жити щасливо й дружно.

Попри все це американці явно прагнуть геть немирного розлучення. І чесно поділити майно подружжя не бажає. Якщо глянути справа, перспектива об'єднаної Америки має сумний вигляд: консерватори вбачають в ура-патріотичних агресивних ліваках прагнення перемінити самісінькі підвалини американської нації, нав'язати їй екстремальне бачення політики ідентичності, всіляко

сприяти демографічним змінам, які, мовляв, позитивно впливатимуть на стрімке політичне й культурне зростання.

Зліва картина єдиної Америки не менш похмура: ліві бачать у ній реакційних правих, готових зрізати будь-які кути для втримання хисткої ієрархії влади, хапатися за порохняві рештки старого порядку.

Така розбіжність поглядів визначила президентство Дональда Трампа. Він уособлює щось на зразок відомої оптичної ілюзії — ви бачите синьо-чорну сукню чи біло-золотисту? — але в політиці. Побачити обидві одночасно — неможливо. Для правих Трамп є насипом, що рятує від невпинного припливу радикалізму лівих. Серйозні недоліки його особистості відсуваються на другий план, коли на кону майбуття нації. Якщо в листопаді 2020 року Трамп утратить посаду, консерваторів, найпевніше, охопить паніка, й імовірність «розлучення нації» різко зросте.

Для лівого табору Трамп утілює підтвердження їхнього найгіршого уявлення про правих: грубість, фанатизм, корумпованість. Готовність консерваторів прийняти Трампа, попри всі його вади, — ще одне підтвердження того, що консервативний рух має корені в ретроградних імпульсах, заледве прикритих мовою «малого уряду»*. Якщо Трамп виграє вибори в листопаді 2020-го, ліваків, найпевніше, охопить паніка, й імовірність «розлучення нації» різко зросте.

Та головна проблема, звісно, не в Трампі. Він лише символ ширшого, давнішого за його президентство розламу Америки, який розростається десятиліття за десятиліттям.

Щоб залагодити цей розлам, нам спершу слід згадати про те, як ми уклали наш «шлюб», те, що тримало нас разом усі ці роки.

---

* «Малий уряд», він же «обмежений уряд» — концепція мінімального втручання державних органів у життя суспільства. Протилежність — «великий уряд». — *Прим. наук. ред.*

ДЕЗІНТЕГРАЦІЯ ПРОТИ ЄДНОСТІ

Зрештою, американці міркують про таке розлучення не вперше. І справді: під час майже кожної серйозної кризи певний контингент американського суспільства висував думку про те, що розлучення краще за подальше спільне життя. Адже, за їхньою логікою, в єдності нас тримає не так багато: Америка — це шлюб інтересів, а не любовний союз. Коли зникає вигода, шлюб розпадається. То краще нам розійтися своїми шляхами або радикально переглянути саму сутність американізму — що, зрештою, дасть той самий результат.

Ці погляди можна простежити від рабовласників-сецесіоністів через прогресивістів початку ХХ століття й до сучасних «альтернативних правих» і лівих прибічників «політики ідентичності». Ці політичні рухи презентували меншість американського суспільства, і їхній вплив виявлявся неочікувано великим. Філософія розділення — це філософія, що сповідує політику тиску. Її адепти зображають Америку міфічним конструктором, що був створений людьми на вершині соціальної ієрархії задля контролю решти суспільства. Ця філософія висміює будь-яку ідею американської єдності, вважаючи її брехнею, і занурює все, що єднає нас, — Лінкольнові «зв'язки приязні» та «містичні струни пам'яті» — в кислоту, яка роз'їдає їх, відпускає кожного з нас у самотнє плавання.

У нашій книжці ми називатимемо цей напрям думки «дезінтеграціонізмом».

Натомість є інший напрямок. Упродовж усієї історії Америки ця думка перемагала — хоч давалося це завжди борнею і стражданнями, часто й ціною життя. Ця філософія стверджує, що сили, які єднають Америку, значно переважають сили роз'єднання, що наші взаємні обітниця скріплено кров'ю, що долі наші переплетені нерозривно. Роз'єднання означатиме смерть для всіх нас.

Нитка цієї думки проходить від батьків-засновників, через Абрагама Лінкольна й до руху за громадянські права. Вона встановлює вищість розуму й універсальної моралі над пристрастю й плеємним духом; виникла вона з віри в цінність демократії та особистих прав — принципів, які завжди були істинними, проте ніколи не застосовувалися належно. Представники цієї течії вважають, що Америка

завжди була недосконалим союзом, але, так чи інакше, союзом залишається, і що ми перебуваємо в постійному процесі зміцнення та збільшення цього союзу, заснованого на певних ідеалах.

Цей напрям думки ми називатимемо в нашій книжці «уніонізмом».

Більшість американців — уніоністи. Але вони перебувають під постійним невідступним вогнем з боку прихильників дезінтеграціонізму. Зв'язок між нами слабне. Залишається хаос. Без підтримки уніонізму центр не триматиметься. І він не тримається.

ЕЛЕМЕНТИ УНІОНІЗМУ

Розгляньмо це докладніше. Що саме дозволило Америці досі залишитися єдиною країною? І навіщо нам залишатися нею далі?

Є три компоненти, які роблять Америку *Америку*.

Перша — американська філософія.

Філософія Сполучених Штатів ґрунтується на трьох головних принципах: по-перше, на принципі реальності природних прав, які передують існуванню державної влади, є невідчужуваними й безцінними; по-друге, на рівності всіх людей перед законом і рівності в правах; і, зрештою, на вірі в те, що влада країни існує з єдиною метою — захищати природні права людей і забезпечувати їхню рівність перед законом. Американська філософія вважає ці істини «самоочевидними», про що записано в Декларації незалежності США*. Засновники держави прагнули втілити американську філософію в життя через унікальний комплекс інститутів. Конституція Сполучених Штатів стала компромісним документом, який мав на меті увічнити американську філософію в системі обмеженого уряду. Система розподілу гілок влади врівноважила між собою потребу в дії, втілену в законодавчій владі, та необхідність уникнути тиранії. Комплекс конституційних стримувань ефективно збалансовує вимоги до виконавчої влади, достатньо потужної, щоб відповідати на загрози та забезпечувати виконання законів, з тим, щоб уникати деспотизму, — що втілено в системі стримувань і противаг.

* Переклад з англ. Олександра Винникова, редакторка Михайлина Коцюбинська. — Прим. пер.

Федералізм як частина конституційного ладу був сконструйований, щоб завадити центральному уряду перебрати на себе функції місцевих спільнот і водночас завадити цим місцевим спільнотам стати автократіями.

Наступний компонент — американська культура. Її характеризують чотири чіткі елементи. Перший: непохитна толерантність до прав інших, зокрема те, коли нам не подобається, як інші користуються своїми правами; тут ми мусимо «зійтися на незгоді» й переступити через це. Другий: наша культура цінує і плекає міцні суспільні інститути, що формують мереживо соціальних зв'язків, які дають нам змогу відчувати взаємну довіру за відсутності примусу з боку держави. Третій: американська культура завжди напоготові, коли йдеться про захист свободи: ми повсякчас мусимо з ентузіазмом виступати за свободу — свою і чужу. Четвертий: американська культура завжди прославляла й винагороджувала всіх, хто має дух пригодництва: піонерів, ковбоїв, винахідників, тих, хто ризикує.

Ці принципи випливають із нашої філософії — ними пройнято всі аспекти американського життя і думки. Американці не мусять бути обізнаними з філософськими підвалинами, щоб покладатися на свої права; не мусять вони також і відчувати їхню магнетичну привабливість. Лункі формули Білля про права віддзвонюють у нашій мові; наші політичні аргументи неминуче стають співзвучними темам свободи слова й захисту приватної власності; наші дискусії про роль влади зазвичай апелюють до потреби у належних правових процедурах і захисту від необґрунтованого втручання з боку державних установ; дискусії із суспільних питань зосереджуються на свободі вірувань і об'єднань. Натомість джерелом нашого уявлення про обов'язки є традиційне розуміння суспільного ладу, збудованого на юдейсько-християнських цінностях.

Останній компонент — американська історія. Вона традиційно прочитувалась як неперервне, дедалі досконаліше втілення принципів американської філософії й культури крізь належне застосування американських інститутів. Традиційно американці засвоїли, що цінності, проголошені в Декларації незалежності, є вічними й істинними; що наша культура прав розширила із часом свій обсяг, завдяки героїчній боротьбі та крізь нелюдські

випробування; що наша конституційна система втілює свободу дедалі повніше. Отже, американська історія є оповіддю про триумф свободи над трагедією людської натури, перемогою свободи над рабством і фанатизмом.

Ці три складові — американська філософія розуму, рівності, свободи та обмеженої влади; американська культура особистих прав і суспільного обов'язку; спільна для всієї Америки історія — визначають сутність нашої країни. Жодна з них окремо не є достатньою, щоб скріпити Америку. Власне, сама американська філософія, без спільної культури й історії, безплідна й непрактична. Філософія працює в поєднанні ідей спільного проживання, спільної культури, спільної історичної пам'яті — інакше вона буде порожньою. Американці сповнюються почуттям братерства не лише в царині розуму. Американська культура прав — без філософії з історією — стає жертвою пристрастей натовпу: якщо права заважають натовпу чинити бажане ним свавілля, права миттю нівелюються. Історія Америки — без філософії та культури — розпадається на низку не пов'язаних між собою подій, рушієм яких була лише політика застосування сили.

Навіть більше: від зникнення бодай одного із цих елементів Америка опиниться у великій скруті. Без американської філософії розум занепадає до племінного рівня, без американської культури індивідуальні права провалюються в тиранію колективізму, а обов'язки — в лібертинізм*; без американської історії символи, що єднують нас, будуть нас розділяти.

Американці, як стверджував Абрагам Лінкольн у першому зверненні до нації, повинні триматися купи — жити разом або вмерти поодиноці. «Ми не вороги, а друзі, — запевняв Лінкольн лише за кілька тижнів до того дня, коли артилерія конфедератів почала обстріл Форт-Самтера. — Нам не можна бути ворогами. Хай як вируватимуть пристрасті, наших приятелів зв'язків їм не розірвати».

---

* Лібертинізм — філософія XVI–XVIII століть, яка проголошувала абсолютну свободу (звідси назва) особистості та відкидала будь-які суспільні обмеження, передовсім моральні. Найяскравіший представник — Маркіз де Сад. — *Прим. наук. ред.*

ЕЛЕМЕНТИ ДЕЗИНТЕГРАЦІОНІЗМУ

Утім, є й інша історія Америки. І нині вона набирає сили, зокрема на лівому політичному флангу.

За два тижні до партійних нарад 2020 року в Айові сенатор Берні Сандерс, незалежний кандидат від Вермонту, лідер громадської думки й емоційний «аватар» молодих демократів усєї Америки, виступив на мітингу в місті Еймз. Тисячі учасників стояли в черзі на цілий квартал⁷. Захід почався з виступу популярної рок-групи Portugal. The Man; один із музикантів, Зак Карозерс, після виступу вивів на сцену трьох корінних американок, пояснивши, що «земля, на якій ми живемо, не наша». Жінки закликали до «репарацій» та наголосили на тому, що Айова була вкрадена в корінних племен. Після того виступив кінорежисер радикальних поглядів Майкл Мур, який говорив про те, що Америка «заснована на геноциді», «збудована рабською працею», що расизм в Америці досі не зменшився, й наостанок додав, що «Америка є системою, де обрані процвітають коштом мас». За Муром вийшла Окасіо-Кортес, представниця Демократичної партії від штату Нью-Йорк, яка називає сама себе «демократичною соціалісткою»; вона повідомила розбурханому натовпу, що всі вони є частиною «руху за соціальну, економічну і расову справедливість... який має на меті трансформувати державну політику, щоб Сполучені Штати... нарешті вдосконалили права людини XXI століття». Окасіо-Кортес проголосила: «Сполучені Штати Америки потребують докорінних змін... Ми мусимо змінитися самі й вирости як особистості». Вона закликала до «руху спільної дії... для побудови нації вищого рівня».

Зрештою на сцені з'явився сам Берні Сандерс. Після довгого переліку звичних скарг на адресу президента Дональда Трампа, він присягнув виконати обіцянки Окасіо-Кортес. Сандерс критикував те, як корумпована система олігархії виснажує Америку, веде її до убозтва. «Нам потрібна така нація, що працюватиме на всіх, а не тільки на декого», — сказав Сандерс. Відтак він теж пообіцяв узятися до фундаментальних змін: «Усі ми, разом, повинні засукаати рукави, виступити вперед і боротися за створення такої нації, якою ми — і ми про це знаємо — можемо стати». Тут він виклав